

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ – ОГЛЯД СИТУАЦІЇ, ЧЕРВЕНЬ 2016 РОКУ

У січні-червні 2016 р. Представництво Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні виявило **491 особу, яка постраждала від торгівлі людьми** з метою трудової та сексуальної експлуатації у 13 країнах, у т.ч. в Україні, та надало їм допомогу. Це на 59% більше за показник січня-червня минулого року.

Російська Федерація залишається основною **країною призначення** для торгівлі людьми з України – 68% постраждалих осіб, які звернулися по допомогу до МОМ у першому півріччі 2016 року повернулися саме з цієї країни (64% у 2015 році, 77% у 2013-2014 рр.). На другому місці – країни-члени Європейського Союзу, звідки повернулося 17% постраждалих осіб (20% у 2015 р., 15% у 2014 р.), з них понад 80% постраждали у Польщі. Інші країни призначення у 2016 р.: Туреччина, ОАЕ, Ізраїль, Молдова (вкл. із самопроголошеною Придністровсько-Молдавською Республікою) та Білорусь. Число осіб, які постраждали від внутрішньої торгівлі людьми, зросло та становило 7% від загальної кількості випадків (у порівнянні із менш ніж 3% у 2015 р., 2% у 2014 р., але 15% у 2012 р. та 9% у 2013 р.), значна кількість тих, хто постраждав від внутрішньої торгівлі людьми у 2016 р., піддавались експлуатації на території Автономної Республіки Крим.

Як і в попередні роки більшість постраждалих осіб, які звернулися до МОМ у січні-червні 2016 р., зазнали **трудової експлуатації** (93%, у порівнянні з 91% у 2015 та 2014 роках, 89% у 2013 р.). Основними галузями цього виду експлуатації були виробництво, будівництво та сільське господарство. Новий вид експлуатації, що привернув увагу Представництва МОМ в Україні у 2016 році, - це торгівля людьми з метою використання у перевезенні наркотичних речовин. Зокрема, до уваги МОМ потрапили два випадки, де десятки громадян України, які були найняті на роботу в якості кур'єрів, обманом використовувалися для доставки наркотиків за кордоном.

У перші 6 місяців 2016 року серед постраждалих осіб, які отримали допомогу, переважали чоловіки (59%). Більшість (63%) постраждалих осіб у 2016 р., як і протягом 2014-15 рр., – **молоді люди до 35-ти років**; шестеро постраждалих осіб – неповнолітні. Вісімдесят відсотків (80%) постраждалих мають технічну або вищу освіту; **72% походять із обласних центрів**, що відображає загальне погіршення економічної ситуації в Україні. У більшості випадків **вербування** відбувалося на місцевому рівні через особистий контакт (64%), Інтернет (23%), місцеві газети або вуличні оголошення (18%). Середня **тривалість експлуатації** становила від трьох до шести місяців, після чого постраждалих осіб зазвичай відпускали або вони втікали.

Україна і надалі змушена вирішувати проблему масового внутрішнього переміщення осіб з Донбасу і АР Крим. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) є цільовою групою для недобросовісних посередників, які пропонують послуги з еміграції та отримання статусу біженця за кордоном. У 2015-16 рр. МОМ виявила 19 випадків торгівлі людьми (або спроб торгівлі людьми) серед ВПО. Ситуація на тимчасово непідконтрольних уряду територіях, а також уздовж лінії розмежування, надалі викликає серйозне занепокоєння. МОМ проводить регулярний моніторинг ситуації¹, вивчаючи повідомлення у пресі, та через опитування місцевих громадських організацій та внутрішньо-переміщених осіб, а також аналізуючи статистику «гарячої лінії» 527².

Зусилля Уряду України з протидії торгівлі людьми

За перше півріччя 2016 р. Уряд України досяг прогресу по окремих питаннях протидії торгівлі людьми. У лютому 2016 року було затверджено Державну програму з протидії торгівлі людьми (на 2016-2020 рр.), яка, серед іншого, передбачає завдання та заходи у відповідь на рекомендації Звіту Державного департаменту США про торгівлю людьми, моніторингового звіту Групи експертів щодо протидії торгівлі людьми (GRETA) Ради Європи та моніторингових місій щодо стану виконання Україною Плану дій щодо лібералізації візового режиму з ЄС. Прогнозовані обсяги фінансування, що є необхідним для виконання Державної програми, становлять 38 250 100 грн. (~1,5 млн. дол. США), з яких 1 844 000 грн. (~74 тис. дол. США) очікуються з Державного бюджету і 1 096 100 грн. (~44 тис. дол. США) – з місцевих бюджетів. Надходження більшої частини коштів на реалізацію Державної програми очікується з інших джерел (33 310 000 грн. або ~1 412 000 дол. США)

Міністерство соціальної політики України – Національний координатор у сфері протидії торгівлі людьми – поглибило співпрацю та діалог з правоохоронними органами, громадянським суспільством, донорськими та міжнародними організаціями. З метою забезпечення обміну даними між відділами соціального захисту та поліції на місцевому рівні, у січні 2016 р. Міністерство соціальної політики та Міністерство внутрішніх справ спільним наказом затвердили Інструкцію зі збору та моніторингу статистичної інформації щодо осіб, які постраждали від торгівлі людьми. У березні 2016 року відбулося, вперше з 2010 року, засідання Міжвідомчої ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, попередження насильства в сім'ї та протидії торгівлі людьми. На зустрічі обговорювалися питання підсилення Національного механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, (НМВ) і здійснення контролю за виконанням міжнародних зобов'язань України у цій галузі. Додатково, з ініціативи та під головуванням Мінсоцполітики у січні-червні 2016 року проводилися регулярні робочі зустрічі експертів щодо конкретних питань протидії торгівлі людьми.

Особливого успіху Національному координатору вдалося досягти у сфері виявлення осіб, які постраждали від торгівлі людьми. З моменту затвердження наприкінці 2012 року нормативно-правових актів, що регулюють надання статусу особи, які постраждали від торгівлі людьми, місцеві державні адміністрації подали до Мінсоцполітики 315

¹ Були виявлені такі тенденції: викрадення жінок та дівчат для сексуальної експлуатації та примусової праці; примусове вербування/викрадення чоловіків та хлопців для участі у незаконних збройних формуваннях та для трудової експлуатації; примус до праці осіб, які були незаконно затримані анти-урядовими силами; збільшення кількості дітей, які жебракують.

² 527 або 0 800 505 501 - Національна безкоштовна лінія з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів.

відповідних заяв (із них 67 у 2016 р.). За результатами розгляду заяв Мінсоцполітики встановило 227 статусів особи, яка постраждала від торгівлі людьми, (з них 63 у 2016 р.) та відмовило у встановленні статусу у 86 випадках (із них лише чотири у 2016 р.). Значний внесок у це зробили місцеві спеціалізовані громадські організації, Представництво МОМ в Україні та Координатор проектів ОБСЄ в Україні завдяки проектам із розбудови потенціалу НМВ.

У першому півріччі 2016 року спеціалізовані підрозділи Національної поліції України (НПУ) виявили та задокументували 60 випадків торгівлі людьми, що на 35% менше ніж за той самий період 2015 р. Поліція виявила 44 потерпілі особи (89 за той самий період 2015 р.), серед них 32 жінки та 12 чоловіків (одна неповнолітня потерпіла особа). Кількість справ, що були передані до суду з обвинувальними актами, також зменшилася: з 71 справи у січні-червні 2015 року до 26 справ за той самий період 2016 р. Імовірно причиною негативних тенденцій є реформа НПУ, що триває вже понад рік, та невизначеність із призначенням керівного складу та колективу спеціалізованого Департаменту НПУ та підрозділів на місцях.

Основні виклики та проблеми

- **Недостатні увага та ресурси приділяються боротьбі з торгівлею людьми, у той час як в цій сфері виникають нові, суттєві загрози.**
- Стрімке розширення групи ризику, недостатність соціально-економічних альтернатив небезпечній міграції.
- Залишається нагальною потреба у гармонізації чинного законодавства з протидії торгівлі людьми з міжнародними стандартами та іншими законами, зокрема тими, що регулюють статус іноземців та осіб без громадянства, надання юридичної, медичної, соціальної допомоги, тощо.
- Необхідність внести зміни до нормативної бази, що регулює роботу НМВ, у зв'язку із адміністративною реформою.
- Необхідність формалізувати статус громадських організацій у рамках НМВ та запровадити механізми, що дозволили би їм отримувати державне фінансування на діяльність із протидії торгівлі людьми.
- Термінова потреба у збільшенні зусиль щодо покарання торгівлі людьми та припинення каналів торгівлі людьми, що виникають на тлі поточної ситуації в країні.
- Необхідність організувати ефективну систему моніторингу та оцінки роботи НМВ та реалізації політики з протидії торгівлі людьми, у тому числі через налагодження процедур збирання та аналізу статистичних даних та інформації з усіх зацікавлених сторін.

Програма Представництва МОМ в Україні з протидії торгівлі людьми

- Представництво МОМ в Україні у сфері попередження торгівлі людьми та надання реінтеграційної допомоги постраждалим особам співпрацює з Урядом України, мережею з понад 30 громадських організацій та міжнародними партнерами з 1998 р.
- МОМ підтримує **Національну гарячу лінію з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів** 527, що надає більш ніж 20 000 консультацій щороку.
- МОМ співпрацює з правоохоронними органами, зокрема, щодо удосконалення кримінального переслідування торгівлі людьми, налагодження зв'язків із країнами транзиту та призначення, розбудови системи захисту свідків тощо.
- З 2000 р. **12 168 осіб, які постраждали від торгівлі людьми, отримали** від Представництва МОМ в Україні **реінтеграційну допомогу**, зокрема юридичну, медичну, психологічну, а також допомогу сім'ї, професійне навчання та інші види допомоги в залежності від індивідуальних потреб. МОМ підтримує Медичний реабілітаційний центр, що надав безкоштовне комплексне медичне обслуговування 2 976-ти постраждалим особам. У рамках програми МОМ з розвитку мікропідприємств понад 400-та реабілітованих постраждалих осіб та ВПО заснували понад 300 мікро-бізнеси, створивши сотні нових робочих місць.
- МОМ впроваджує різноманітні заходи з попередження торгівлі людьми серед вразливих груп населення: молоді, ВПО, безробітних, потенційних трудових мігрантів тощо, - а також підтримує профілактичну діяльність державних органів та громадських організацій, що працюють із групами ризику. Для підвищення обізнаності населення щодо ризиків торгівлі людьми Представництвом МОМ створено веб-сайт www.stoptrafficking.org
- З липня 2014 р. Представництво МОМ в Україні розповсюдило **близько 200 000 примірників** матеріалів з попередження торгівлі людьми серед ВПО.

За подальшою інформацією, будь ласка, звертайтеся до Менеджера МОМ зі зв'язків із громадськістю
п. Варвари ЖЛУКТЕНКО: +38 044 568 5015, vzhluktenko@iom.int, iomkievcomm@iom.int